

Jacek Soplica

Pan Tadeusz Adama Mickiewicza

Kreacja Jacka Soplicy – stopniowe ujawnianie tajemnicy bohatera

Księga I:

Ojcze Robaku (ciszej rzekł do Bernardyna),
Słyszałem, żeś zza Niemna odebrał wiadomość;
Może też co o naszym wojsku wie Jegomość?"

"Nic a nic - odpowiedział Robak obojętnie
(Widać było, że słuchał rozmowy niechętnie) -
Mnie polityka nudzi; jeżeli z Warszawy
Mam list, to rzecz zakonna, to są nasze sprawy
Bernardyńskie; ...

Takim kwestarzem tajnym był Robak podobno:
Często on z panem Sędzią rozmawiał osobno;
Po tych rozmowach zawsze jakowaś nowina
Rozeszła się w sąsiedztwie. Postać Bernardyna
Wydawała, że mnich ten nie zawsze w kapturze
Chodził i nie w klasztorzym zestarzał się murze.
Miał on nad prawym uchem, nieco wyżej skroni,
Bliznę wyciętej skóry na szerokość dłoni
I w brodzie ślad niedawny lancy lub postrzału;
Ran tych nie dostał pewnie przy czytaniu mszału.
Ale nie tylko groźne wejrzenie i blizny,
Lecz sam ruch i głos jego miał coś żołnierszczyzny.

Tajemniczy ksiądz Robak, bernaryn, odbiera tajemnicze wiadomości zza Niemna (tak głosi wieść), udaje, że polityka go nudzi, maskuje swą działalność, boi się zdemaskowania, prowadzi potajemne rozmowy z Sędzią, towarzyszą temu nagle rozchodzące się po okolicy nowiny, domysły na temat Robaka – nie jest typem zakonnika, podstawa domysłów to dziwne blizny, świadectwa ran, żołnierski wygląd i sposób bycia.

Kreacja Jacka Soplidy – stopniowe ujawnianie tajemnicy bohatera

Księga II:

Ksiądz Robak po dziedzińcu wolnym chodził krokiem,
Kończąc ranne pacierze; ale rzucał okiem
Na pana Tadeusza, marszczył się, uśmiechał,
Wreszcie kiwnął nań palcem; Tadeusz podjechał;
Robak palcem po nosie dawał mu znak groźby:
Lecz mimo Tadeusza pytania i prośby,
Ażeby mu wyraźnie, co chce, wytłumaczył,
Bernardyn odpowiedzieć ni spojrzeć nie raczył,
Kaptur tylko nasunął i pacierz swój kończył;
Więc Tadeusz odjechał i z gośćmi się złączył.

Dziwne zainteresowanie Tadeuszem, jakby chłopiec był kimś mu bliskim,
ukrywanie kontroli nad młodzieńcem.

Kreacja Jacka Soplicy – stopniowe ujawnianie tajemnicy bohatera

Księga III:

Wiesz, że pan Jacek, brat mój, Tadeusza ociec,
Dziwny człowiek, zamiarów jego trudno dociec:
Nie chce wracać do kraju, Bóg wie gdzie się kryje,
Nawet nie chce synowi oznajmić, że żyje,
A ciągle nim zarządza. Naprzód w legijony
Chciał go posyłać; byłem okropnie zmartwiony.
Potem zgodził się przecie, by w domu pozostał
I żeby się ożenił. Jużbyć żony dostał ...
"Widzi Siostra - rzekł Sędzia, skrobiąc smutnie głowę -
Chciałbym bardzo, cóż, kiedy mam trudności nowe!
Pan Jacek nie wypuszcza z opieki swej syna
I przysłał mi tu właśnie na kark bernardyna
Robaka, który przybył z tamtej strony Wisły;
Przyjaciół brata, wszystkie wie jego zamysły;
A więc o Tadeusza już wyrzekli losie
I chcą, by się ożenił, aby pojął Zosię ...

Informacja od Sędziego, że ks. Robak to przyjaciel Jacka, jest wykonawcą woli Jacka, który nie wiadomo gdzie przebywa, nie chce spotkać się z synem, ale wpływa na jego życie, korzystając z pomocy Robaka, chce, by Tadeusz ożenił się z Zosią.

Kreacja Jacka Sopcicy – stopniowe ujawnianie tajemnicy bohatera

Księga IV:

Dziś miejsce Gerwazego, najdalsze od progu,
Między dwiema ławami, w samym karczmie rogu,
Zwane p o k u c i e m, kwestarz ksiądz Robak zajmował;
Jankiel go tam posadził; widać, że szanował...
"Mospanie - rzekł Bernardyn - babska rzecz narzekać,
A żydowska rzecz ręce założywszy czekać,
Nim kto w karczmę zajedzie i do drzwi zapuka.
Z Napoleonem pobić Moskalów nie sztuka.
Jużci on Szwabom skórę trzy razy wymłócił,
Brzydkie Prusactwo zdeptał. Anglików wyrzucił
Het za morze, Moskałom zapewne wygodzi;
Ale co stąd wyniknie, wie Asan Dobrodziej?
Oto szlachta litewska wtenczas na koń wsiedzie
I szable weźmie, kiedy bić się z kim nie będzie;
Napoleon, sam wszystkich pobiwszy, nareszcie
Powie: <<Obejdę się ja bez was, kto jesteście?>>
Więc nie dość gościa czekać, nie dość i zaprosić,
Trzeba czeladkę zebrać i stoły pownosić,
A przed ucztą potrzeba dom oczyścić z śmieci;
Oczyścić dom, powtarzam, oczyścić dom, dzieci!"

Ks. Robak ujawnia swoje polityczne zainteresowania i patriotyczne zaangażowanie, w karczmie u Jankiela prowadzi patriotyczną agitację szlachty, wzywa do przygotowania na Litwie powstania, aby dobrze przygotować się na przybycie Napoleona i jego wojsk, Robak przekonuje, że należy wypędzić Rosjan, aby Napoleon uznał nas za godnych odzyskania niepodległości i zasłużonych w walce. Gerwazy zmanipuluje szlachtę i wmówi jej, że Bernardyn mówił o oczyszczeniu okolicy z wrogów, czyli Sopciców.

Kreacja Jacka Soplicy – stopniowe ujawnianie tajemnicy bohatera

Księga VIII:

Tadeusz końca czeka, a ucha nadstawia.

Słyszysz wewnątrz szlochanie; nie trącając klamek,

Ostróżnie dziurką klucza zagląda przez zamek.

Widzi rzecz dziwną! Sędzia i Robak na ziemi

Kłęczeli objawszy się i łzami rzewnymi

Płakali, Robak ręce Sędziego całował,

Sędzia Księdza za szyję płacząc obejmował;

Wreszcie po ćwierćgodzinnym przerwaniu rozmowy

Robak po cichu tymi odezwał się słowy:

"Bracie; Bóg wie, żem dotąd tajemnic dochowałem,

Którym z żalu za grzechy w spowiedzi ślubowałem;

Że Bogu i Ojczyźnie poświęcony cały,

Nie służąc pysze, ziemskiej nie szukając chwały,

Żyłem dotąd i chciałem umrzeć bernardynem,

Nie wydając nazwiska nie tylko przed gminem,

Ale nawet przed tobą i przed własnym synem!

Wszakże ksiądz prowincyjał dał mi pozwolenie

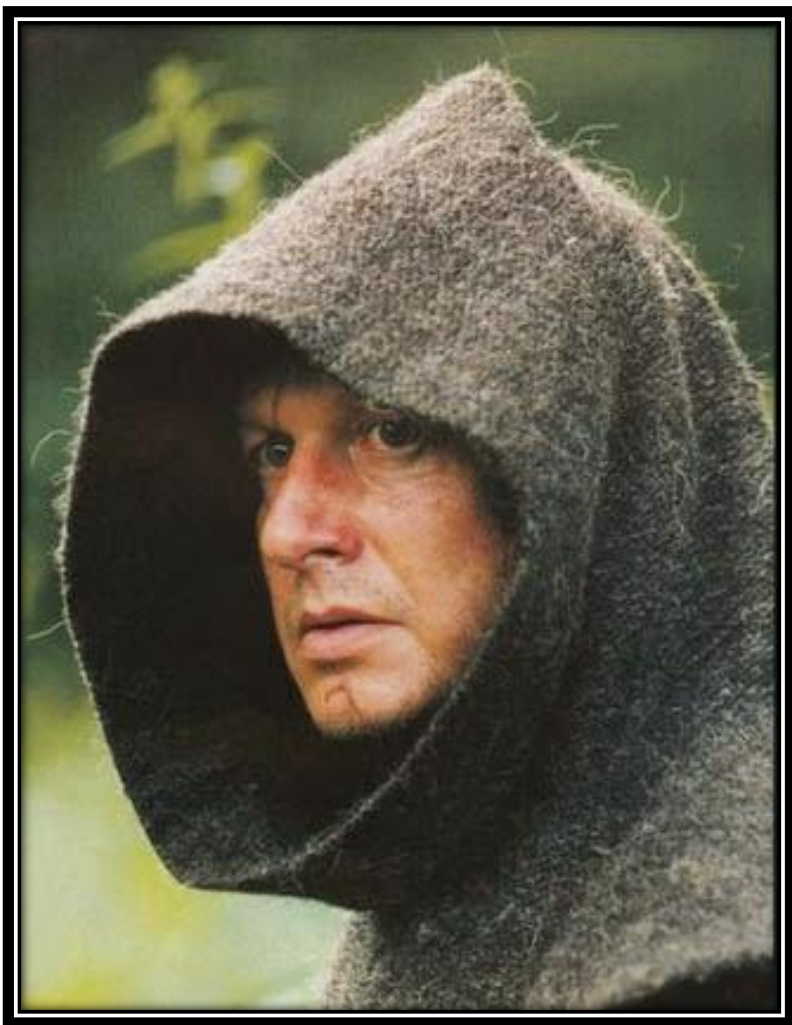
In articulo mortis zrobić objawienie.

Kto wie, czy wrócę żywy! Kto wie, co się stanie

W Dobrzynie! Bracie! wielkie, wielkie zamieszanie!

Ks. Robak ujawnia przed bratem, że jest Jackiem Sopicą, wyznaje to w obliczu zagrożenia, gdyż przeczuwa, że może zginąć w walce (szykuje się zajazd na Sopicowo), Bernardyn mówi, że mnisi kaptur i służba ojczyźnie to pokuta za grzechy młodości. Tajemnica nie zostaje ujawniona innym bohaterom.

Kreacja Jacka Soplicy – stopniowe ujawnianie tajemnicy bohatera

Spowiedź Jacka Soplicy:

- Opowieść o kolejach życia;
 - Prośba o wybaczenie skierowana do Gerwazego
- Śmierć i rehabilitacja po śmierci.

Brak informacji o tym, jak zareagował Tadeusz na wieści o ojcu.

Informacje o dziejach Jacka mają 2 źródła: spowiedź Jacka i opowieść Gerwazego.

Dzieje Jacka Soplicy

- 1. Wielka przyjaźń Jacka Soplicy i Stolnika.
- 2. Zakochanie się Jacka w Ewie – córce Stolnika.
- 3. Wykorzystywanie Jacka przez Stolnika w celach politycznych.
- 4. Ukrywanie przed Stolnikiem miłości do Ewy.
- 5. Otrzymanie czarnej polewki (według Gerwazego)– oznaczającej odmowę oddania ręki ukochanej Ewy.; w rzeczywistości obojętne pożegnanie Jacka przez Stolnika i rozmowa na temat wydania Ewy za kasztelana witebskiego.
- 7. Postanowienie podstępnej zemsty.
- 8. Ślub Jacka z niekochaną ubogą dziewczyną i narodziny Tadeusza.
- 9. Śmierć żony Jacka.
- 10. Popadanie Jacka w alkoholizm.
- 11. Zaręczyny nieszczęśliwej Ewy z Wojewodą.
- 12. Krążenie niezaproszonego na zaręczyny Jacka wokół zamku Stolnika.
- 13. Napad Moskali na zamek Stolnika i satysfakcja Soplicy.
- 14. Zwycięstwo Stolnika nad Moskalami, zawód Jacka.
- 15. Strzał z karabinu jednego z Moskali – Soplica zabija Stolnika.
- 16. Straszna opinia o Jacku wśród szlachty polskiej – jako o zdrajcy ojczyzny i stronniku Moskali.
- 17. niesprawiedliwe rozdzielenie dóbr Stolnika pomiędzy Sopliców.
- 18. Cierpienia Jacka z powodu ogromnych wyrzutów sumienia i jego decyzja o wyjeździe z kraju, zmiana nazwiska na Robak.
- 19. Postanowienie poprawy i zadośćuczynienia swoich win.
- 20. Śmierć Ewy, osierocenie przez nią małej Zosi i decyzja Jacka co do opieki nad dzieckiem.
- 21. Jacek Soplica pokornym mnichem o imieniu Robak.
- 22. Ofiarna walka Robaka za kraj i jego wieloletnia działalność polityczna (emisariusz). Ogromne zasługi dla kraju.
- 24. Przybycie do Soplicowa, uratowanie życia Hrabiemu i Tadeuszowi, organizacja powstania na Litwie.
- 23. Śmierć Jacka Soplicy po wyznaniu przez niego wszystkich win.
- 24. Rehabilitacja po śmierci i uhonorowanie go krzyżem Legii Honorowej.

Skrót biografii Jacka Soplicy

I. Butna młodość Jacek, jako młody szlachcic nieprzytomnie zakochany w Ewie, często odwiedzał Stolnika. Magnat postępował obłudnie, udawał przyjaźń, gdyż zależało mu na poparciu Wąsala.

II. Błędy i degrengolada Po odrzuceniu przez Stolnika zrozpaczony Jacek postanowił zapomnieć o Ewie, ożenił się z inną szlachcianką (matką Tadeusza), która potem umarła. Jacek zaczął pić, stoczył się. Zaślepiiony nienawiścią zastrzelił Stolnika. Posądzony o zмовę z Moskalami i zdradę ojczyzny wyjechał z kraju.

III. Pokuta i chwała Odmienił swoje życie, brał udział w wielu walkach, potem wstąpił do zakonu Bernardynów i jako Ksiądz Robak powrócił na Litwę, aby pomóc w przygotowaniu powstania. Był emisariuszem. Zaopiekował się Zosią – osieroconą córką Ewy. Uzyskał przebaczenie Gerwazego. Zmarł od ran postrzelony, gdy uratował Hrabiego – krewnego Horeszków.

Ekspiacja Jacka Soplicy – odkupienie win w walce za ojczyznę

- Wziął udział w kampanii Napoleona:
 - walczył w Legionach (pod Hohenlinden z narażeniem życia przynosił rozkazy, pod Somosierrą – dwa razy ranny, pod Jena);
- Prowadził działalność emisariusza (*Rozkazy wodzów nosić, wiadomości zbierać / Układać zmywy... Znają i Galicyjanie / Ten kaptur mnisi – znają i Wielkopoleanie*) :
 - uwięziony w Prusach pracował przy budowie fortec (*Pracowałem przy taczkach rok w pruskiej fortecy*)
 - odbył kary chłosty (*Trzy razy Moskwa kijami zraniła mi plecy*)
 - był więziony na Sybir (*Raz już wiedli na Sybir*)
 - więziony przez Austriaków (*Potem Austyriacy / W Szpilbergu zakopali mnie w lochach do pracy*)
- Przygotowywał powstanie na Litwie.

Wniosek: wziął udział w walce zbrojnej był ścigany przez wszystkich trzech zaborców, na polecenie rządu Księstwa Warszawskiego przygotowywał powstanie na Litwie

Charakterystyka Jacka Soplicy jako bohatera dynamicznego

Młody Jacek Soplica

- urodziwy, przystojny młody szlachcic ;
- emocjonalny, kierujący się uczuciami, równie mocno przeżywał miłość, jak i nienawiść ;
- porywczy, gwałtowny, łatwo wpadał we wściekłość, paliwoda
- dumny, pewny siebie, bardzo czuły na punkcie swego honoru, nie potrafił znieść najdrobniejszych uwag ;
- doskonały strzelec ;
- miał posłuch i mir wśród braci szlacheckiej, cieszył się autorytetem

Młody Jacek Soplica jest typowym przedstawicielem szlacheckiego stanu, wyrazicielem szlacheckiego warcholstwa, młodzieńczego rozpasania, dla którego nie ma żadnych granic w kraju, gdzie „szlachcic urodzony jest zarówno z panami kandydat korony”. Na jego przykładzie można obserwować niebezpieczeństwa swobody bez granic. Taki niepohamowany indywidualizm szlachty polskiej mógł zniszczyć wszelki ład prawny i moralny, przynieść anarchię i w konsekwencji utratę państwowości.

Jacek jako ksiądz Robak:

- Nazwisko ma oznaczać upokorzenie i dokupienie win na drodze pokuty;
- Ogromny patriotyzm i zaangażowanie w walkę, wielkie poświęcenie;
- Altruizm – zapomnienie o sobie, służenie jedynie idei walki o niepodległość;
- Odwaga, heroizm;
- Skromność, pokora, dojrzałość, pohamowanie skrajnych uczuć;
- Świadomość, że tylko wspólne działania Polaków – powstanie narodowe mogą przynieść upragnioną wolność – mądrość polityczna, dalekowzroczność, zmysł taktyczny.

Przemiana:

duma, pycha - pokora, wyrzeczenie się nazwiska

egoizm - poświęcenie na rzecz innych

Ocena Jacka Soplicy

DOBRO

- patriota, odpowiedzialny, pokorny, skromny, wrażliwy, ofiarny, refleksyjny, lubiany, towarzyski, odważny, lojalny,
- cierpliwy, dojrzały, walczył za Polskę, mądry, rozważny

ZŁO

- owładnięty chęcią zemsty, pamiętliwy, zawistny, pijak, morderca, dumny, zawzięty, przepelniony nienawiścią, egoista,
- hulaka, awanturnik

Sąd nad Jackiem Soplicą

Argumenty oskarżenia:

- zabicie stolnika Horeszki, wielkiego patrioty, zwolennika Konstytucji 3 maja i wroga Targowicy;
- stworzenie negatywnego wizerunku Polaka – zdrajcy narodu, współpracującego z Moskalami, co jest na rękę propagandzie rosyjskiej,
- kierowanie się interesem osobistym, stanowym, lekceważenie prawa, megalomania szlachecka, pretensje nawet do korony, gotowość rozpętania wojny domowej
- pycha, buta w relacjach z innymi ludźmi;
- pozbawienie życia człowieka, naruszenie piątego przykazania;
- jawnie okazywana wżgarda otoczenia dowodem powszechnego potępienia czynu Jacka;
- zabicie męża i ojca, doprowadzenie do klęski rodu;
- część majątku Horeszków skonfiskowana przez Rosjan po śmierci głowy rodu
- brak miłości ze strony Jacka;
- brak odpowiedzialności, niewywiązywanie się z roli męża i ojca, brak troski o dziecko;
- doprowadzenie do śmierci żony zamartwiającej się nałogiem oraz upadkiem gospodarstwa

Argumenty obrony:

- działania emisariusza w trzech zaborach;
- walka u boku Napoleona,
- przygotowanie powstania na Litwie; przedkładanie dobra narodu nad osobiste korzyści
- zbrodnia dokonana z podszeptu szatana, a nie z własnej woli;
- postawa Stolnika (bezwzględność i przebiegłość) determinująca zachowanie Jacka, wybaczenie przez Stolnika winy Jackowi
- pokora ks. Robaka; służba człowiekowi;
- łaska niebios dla grzesznika (święty)
- mord w afekcie, a nie z premedytacją, działanie pod wpływem silnego wzburzenia, najprawdopodobniej w stanie ograniczonej poczytalności (z powodu cynizmu i interesowności Stolnika oraz zawiedzionej miłości);
- gotowość do poniesienia konsekwencji bezpośrednio po tragicznym wypadku;
- łożenie na wychowanie Zosi; uratowanie życia Hrabiemu na polowaniu
- sprawowanie opieki nad synem;
- niemożność wyjawienia prawdy;
- przekazanie zgromadzonego majątku synowi i synowej na mocy testamentu

Rola Jacka Soplicy w epopei

- W historii księdza Robaka pojawiają się wydarzenia, które nie mogły być udziałem jednego człowieka (niemożliwość przebywania w tym samym czasie w różnych miejscach), jest to jakby „kumulacja losu polskiego”.
- Poeta ukazał w postaci Jacka Soplicy najpierw ujemne cechy szlachty (pycha, duma, samowola), a następnie przemianę narodowego charakteru, potrzebę zmiany, ofiarne poświęcenie się dla odzyskania utraconej ojczyzny.
- Przykład Księdza Robaka, który odpokutował nad miarę, służąc ojczyźnie, który potrafił się zmienić, przywodzi myśl o możliwości zmiany całego społeczeństwa, które wolność może odzyskać tylko drogą przemian i ciężkiej służby dla narodu, „męczeństwa bez chwały”.
- Przemiana Jacka Soplicy jest wyrazem wiary i otuchy poety, nadzieją dla zmian, jakie muszą być dokonane, aby Polacy odzyskali niepodległość.

Jacek Soplica

jako bohater romantyczny

- Pierwszy etap – młodości bohatera – odbiega od typowego układu. Soplica jest zawiadziakiem, hula, bierze udział w sejmikach – zupełnie nie pasuje do portretu uduchowionego, samotnego, wrażliwego poety. Lecz miłość Jacka do Ewy Horeszkówny jest nieszczęśliwa. Uczucie nie może zrealizować się w małżeństwie.
- W życiu Jacka Soplicy dokonuje się metamorfoza, lecz nie tyle po odmowie przez Horeszków ręki Ewy, co po nieszczęsnym, niemal przypadkowym zabójstwie Horeszki. Soplica przemienia się w Księdza Robaka (przeistoczenie zaznaczone zmianą imienia).
- Jako Ksiądz Robak bohater reprezentuje wiele cech romantycznych. Teraz jest samotny, waleczny, tajemniczy, jest bojownikiem o sprawy kraju, działa w ukryciu. Lecz nie działa jednostkowo, nie bierze całej idei wyzwolenia na siebie, przeciwnie, jego działalność jest racjonalna, jest jednym z wielu emisariuszy, przygotowuje powstanie na Litwie.
- Poza tym nietypowa dla bohatera romantycznego jest skromność Księdza Robaka – nie ma tu cienia „wywyższenia się ponad tłumy”, przeciwnie, jest głęboka pokora i szczerą pokutą.
- Fakt, że Jacek Soplica zawarł małżeństwo i miał syna także niezbyt pasuje do schematu.
- Podsumowując, można stwierdzić, że Jacek Soplica ma wiele cech bohatera romantycznego (nieszczęśliwa miłość, czyn moralnie niejednoznaczny, metamorfoza, zmiana imienia, samotność, tajemniczość, walka o sprawę kraju, poświęcenie własnego życia dla idei). Ma też jednak cechy nietypowe – przede wszystkim umiejętność racjonalnego działania.